

DE VAR DÄR:

KENNETH & OSKARS TALAR UT OM VAXHOLM

Tre myter om Vaxholm

Konflikten om avtal mellan Byggnads och det lettiska företaget Laval un Partneri är känd i hela Europa. Nu handlar det mesta om juridik, som EU-direktiv och Lex Britannia.

Lön och arbetstid för 37 lettiska byggnadsarbetare, utsända på jobb i Sverige, spelar mindre roll. Vissa, till exempel Lavals advokat, hävdar att arbetsvillkoren inte spelar någon roll alls. En annan fråga som hamnat i skuggan är hur utgången av konflikten påverkar villkoren för andra byggnadsarbetare i Sverige. De har fått få tillfällen att förklara varför de är emot låglönekonkurrens.

**”Kenneth Sjö-
lund, lagbas på
NCC, förklarar
varför han ropade
’go home’.”**

I den här bilagan till Byggnadsarbetaren nummer 7/2006 är det just de frågorna som står i centrum. Oskars Strods, en av Lavals anställda, berättar om arbetsvillkoren och förklarar varför han tar jobb till löner som ligger långt under svensk nivå. Och Kenneth Sjölund, lagbas på NCC, förklarar varför han ropade ”go home”.

Bilagan inleds och avslutas med möten mellan lettiska och svenska byggnadsarbetare. Den första gången stod de mot varandra. Det var innan konflikten blev en symbolfråga i en långt större, politisk motsättning i EU. När de träffas en andra gång, över en fika i Vaxholm, är det inte solklart att de står emot varandra.

Vi passar också på att avliva tre myter. Det handlar om arbetsvillkoren, som kan bli avgörande när arbetsdomstolen till slut ska avgöra målet. Det handlar om påståendet att Laval diskriminerades av Byggnads, en nyckelfråga i EG-domstolen. Och det handlar om förhandlingsordningen när Byggnads förhandlar om hängavtal, som inte följer principen om avtal före löneförhandling.

INGEMAR DAHLKVIST (TEXT)
ANDERS LINDH (FOTO)

Bilaga i Byggnadsarbetaren nr 7 2006

Ansvarig utgivare: Kenneth Pettersson

Text: Ingemar Dahlkvist **Foto:** Anders Lindh, Scanpix, Joey Abraytite, Ingemar Dahlkvist **Form:** Ann-Kristin Sydegård

Kontakt:

Ingemar Dahlkvist: 08-728 49 72

Kenneth Pettersson: 08-728 49 70

Faktakontroll

Alla som uttalar sig i artiklarna har fått erbjudande att se sina uttalanden och de avsnitt som handlar om deras syn på konflikten.

Laval un Partneri har, sedan januari 2005, avböjt att medverka i tidningen Byggnadsarbetaren.

INNEHÅLL:

4. GO HOME

– här föds myterna om Vaxholm

8. OSKARS

– vägen till lyckan går över Sverige

15. VAXHOLM

– kommunen som valde lågpris

16. FACKET

– en förhandling som alla andra...

18. KENNETH

– ”Låter vi det här rasa så rasar det fort”

24. FÖRETAGET

– byggbolaget såg avgiften som en muta

26. JURISTEN

– matchen fortsätter i Luxemburg

30. MÖTET

– Kenneth och Oskars tar en fika i Vaxholm

Källor som inte anges i text:

Uppgifterna om arbetsvillkor: samtal med sex Laval-anställda under perioden december 2004 - mars 2006, oberoende av varandra. Samtliga är anonyma eftersom de är oroliga för att inte få jobb. **Uppgifterna om diskriminerande lönebud:** Riklin Konsult AB, Krysshamar Bygg&Service AB, m fl hängavtalsbundna företag. **Uppgifterna om avtal före löneförhandling:** företagen ovan samt ombudsmän i Byggnads. **Uppgifterna om Laval un Partneri:** intervju med Regina Purva 2004-11-01, samtal med flera Laval-anställda, konkursförvaltarens berättelse angående L&P Baltic Bygg AB.

"GO HOME!"

Om arbetare mot arbetare i Vaxholm och några myter som förtjänar att avlivas.

**Luciamorgon 2004.
Lavals anställda
möts av Byggnads
blockadvakter.**

Det var på luciamorgonen 2004. En gul, lettiskskyltad VW-buss svängde ner mot den gamla regementsbyggnaden i Vaxholm, förbi ett snabbköp och en parkeringsplats. I decembermörkret reflekterades strålkastarnas ljus nästan bländande i ett 50-tal neongula varseljackor.

"Go home, go home", skallade ropen mot de lettiska byggnadsarbetarna i bussen. Det blev ett bryskt uppvaknande för Laval un Partneris anställda, som slumrat till under en timmes resa, från förläggningen i Talby till Söderfjärdsskolan i Vaxholm.

Kenneth Sjölund, betonglagbas på NCC vid Frösunda, deltog i talkören. Annars var det mest ombudsmän i den 50 man starka blockadvakten. Kenneth minns att det var lite småkallt.

– Det kom en personbil och en buss. Bilen körde rakt fram mot grinden och en kille hamnade på motorhuven. Det var nog lite spel från hans sida, tror jag.

Lavals kontorspersonal, som åkte i personbilen, har beskrivit stämningen som hotfull. Kenneth Sjölund kan förstå att det var en obehaglig upplevelse, men han håller inte med om att de uppträdde hotfullt.

– Lite uppiskat var det väl när en kranbil försökte ta sig in. Letterna kom en stund senare, då var det rätt lugnt, säger han.

Oskars Strods, en av de Laval-anställda, slapp höra talkörerna. Han satt i en annan bil den där morgonen, på väg till ett annat blockerat Laval-bygge, i Djursholm. Men på kvällen träffade han en del ur Vaxholmsgänget i förläggningen.

– De var inte rädda, mer arga, berättar han.

– Och så skrattade vi åt skyltarna som svenskarna hade försökt skriva på lettiska. Det blir så konstigt uttal på de lettiska orden om man inte sätter ut våra tecken vid bokstäverna på rätt ställe, ungefär som skillnaden mellan Skanska och Skånska.

Luciamorgonen var den mest dramatiska händelsen i konflikten i Vaxholm. Det har

beskrivits som det tydligaste exemplet på att facket ville köra ut letterna och att man behandlade Laval annorlunda än svenska företag.

Arbetare stod mot arbetare, det är sant. Inte tillsammans i strid för bättre arbetsvillkor som den fackliga instruktionsboken rekommenderar.

Men instruktionsboken säger också att det är viktigt att skydda de arbetsvillkor man uppnått i avtal. Historien innehåller många exempel där de som bryter löftet att inte sälja sitt arbete under avtalets nivå, utsetts för grövre påhopp än att uppmanas att åka hem.

Påståendet om diskriminering ger också anledning att avliva den första av tre myter om Vaxholmskonflikten.

1: Myten om diskriminering: *Laval un Partneri påstår att Byggnads lönekrav på 145 kronor per timme var onormalt högt och därmed diskriminerande.*

145 kronor var det lönekrav som Byggnads i Stockholm lämnade när man förhandlade om hängavtal för trä- och betongarbete under 2004. Det berättar arbetsgivare som tecknade sådana avtal. Byggnads lönestatistik från perioden, för trä- och betongarbete, styrker uppgiften. Laval un Partneri särbehandlades inte.

Sex veckor före Lucia, den 1 november, armerade Aleksandrs Nogins väggform, medan höstsolen värmd i grunden till tillbyggnaden av Söderfjärdsskolan. Han och två arbetskamrater bar armeringsjärn från upplaget in i grunden. Det var besvärligt utan kran. De drog några järn i taget, över den redan gjutna norrväggen.

En av de Laval-anställda använde en vinkelslip för att kapa järn till distansbyglar. Han instruerade sedan Levs Nogins om hur byglarna skulle bockas. Bockmaskinen var svårskött eftersom den saknade bänk.

Tillfrågade om lönen berättade först Aleksandrs att han tjänade knappt dubbelt så mycket som han brukade få hemma i Riga. Levs påstod en stund senare att lönen var 20 000 kronor per månad.

Bygget var överbemannat, ett mer normalt bygge i samma storlek skulle knappt ge jobb åt hälften av styrkan. Men metodvalen med mycket bärande och få maskiner krävde mycket handkraft. Bristerna i arbetsmiljön var uppenbara, trots att flera av de anställda bar hjälm. På ett skärmtak på baksidan av skolan, helt utan skyddsräck, arbetade fyra byggnadsarbetare med att kasta rivningsmaterial.

Besöket på bygget sådde tvivel om riktheten i Laval un Partneris uppgift om 13 600 kronor i lön till alla. I samtal som

DET BÖRJADE MED ETT BYGGE I STOCKHOLM – HELA AFFÄREN ÅR FÖR ÅR

2004: Skolbygget i Vaxholm: Aleksandrs Nogins armerar vägg.

2004: Byggnads blockad mot Lavals bygge inleds i november.

2000: Laval bygger åt USA:s ambassad i Stockholm.

2001: Lavals systerföretag i Sverige, L&P Baltic Bygg, startas.

2002: Byggnads tecknar avtal med Laval för ett skolbygge på Ekerö.

2004: (april) L&P vinner anbudstävling om Söderfjärdsskolan i Vaxholm.
 ▶ (juni) Byggnads får ett tips om bygget och kontakter Laval om avtal.

▶ (september) Laval undertecknar ettiskt avtal den 14:e och stränder förhandling om svenskt avtal den 15:e.

▶ (november) Byggnads blockad inleds den 2:a.

▶ (december) Medling misslyckas den 1:a. Laval anmäler Byggnadstill AD, AD beslutar den 20:e att blockaden får fortsätta. Svenskt Näringsliv tar över ansvaret för Lavals advokatkostnad.

inte övervakades av Laval gav byggnadsarbetarna en annan bild. Byggnadsarbetaren kunde därför redan i december 2004 berätta om de verkliga arbetsvillkoren på Laval.

Men myten om lönen var seglivad. Så vi gör ett nytt avlivningsförsök, byggt också på nya uppgifter.

2: Myten om lönen: *Laval un Partneri påstår att lönen var 13 600 kronor och arbetstiden 40 timmar per vecka.*

Byggnadsarbetaren har talat med flera av Lavals anställda. De berättar att de fick 2:38 lät per timme (cirka 35 kronor) och att arbetstiden var 56 timmar per vecka. Några har visat skattebesked från Laval, som visar att betydligt mindre än 35 kronor per timme redovisats till lettiska skattemyndigheter.

När Byggnadsarbetarna åkte hem till Lettland, vid jul 2004, var de arga och besvikna över att inte få fortsätta jobbet. De hade räknat med inkomsten några månader till.

Själva avtalsstriden visste de inte så mycket om. Byggnads gjorde några misslyckade försök att få kontakt, men ansträngde sig inte i överkant. De Laval-anställda var heller inte särskilt intresserade. De berättar nu att de fått veta att ett avtal som skulle ge dem en lön på 109 kronor i timmen, det bud som Laval

lade i den sista förhandlingen den 15 september, hade betytt att kostnaden för mat, resor och bostad skulle dras från deras löner.

Ett sådant avtal hade bara gjort deras tillvaro krångligare, utan att ge mer pengar.

När de åkte hem slutade avtalsstriden att handla om dem. De skulle inte längre påverkas direkt av utgången. Det har gjort att en del av dem nu tar ställning i princip.

– Det är lite kluvet. Då ville jag ju ha kvar jobbet. Samtidigt förstår jag att svenskarna ville skydda sin lön. Jag lärde mig av svenskarna, säger Kaspars Celms.

En tredje myt behöver avlivas innan de inblandade får ge sin syn på vad som egentligen hände i Vaxholm. Den handlar om hur det går till när man förhandlar om hängavtal, som det Byggnads ville att Laval skulle skriva på.

3: Myten avtal före lön: *Byggnads påstår att man sluter avtal innan man förhandlar om lön.*

Byggnadsarbetaren har lyssnat med både arbetsgivare och fackliga ombudsmän som förhandlat om hängavtal. De berättar samstämmigt att lönen, nästan undantagslöst, är klar när hängavtal med överenskomst om fast tidlön skrivs på. Oftast är det arbetsgivarna som vill ha det så, för att veta vad ett avtal kommer att kosta. ●

2005:

Det falska kontraktet visar att Lavals löneuppgifter inte stämmer.

2005:

Skolan i Vaxholm blev klar till terminsstart 2005.

2006:

Sveriges inlagor om Vaxholm presenteras av minister Hans Karlsson (th).

Arbetet på

Söderfjärdsskolan
avbryts när de
anställda åker hem
för att fira jul.

2005: (februari)

L&P och Vaxholm
avbryter kontraktet.

► (mars) L&P begär
sig i konkurs.

NCC får uppdraget
att bygga klart

Söderfjärdsskolan.

► (april) AD beslutar

att begära svar från
EG-domstolen.

► (augusti) Skolan

kan starta höstter-
minen enligt plan,

trots att NCC har en
del arbete kvar.

► (september)

Frågorna till EG-

domstolen är klara

och skickas

► (november) EG-

domstolen beslutar
att inte skynda på
ärendet.

2006: (februari) EU-

kommissionen, EU:s

medlemsländer

och parterna lämnar

in inlagor till

domstolen.

2008: (prognos)

EG-domstolen fattar

beslut, varefter AD

dömer.

VÄGEN TILL lyckan GÅR ÖVER SVERIGE

Om en ung man som vill öppna bilverkstad med hjälp
av pengar från byggjobb i Sverige.

Kristers tittar på från
mamma Zandas knä
medan pappa Oskars
Strods packar inför
nästa Sverigejobb.

”Först kommer lägenheten, sedan vill jag starta eget, en mindre byggfirma eller en bilverkstad.”

En kall och klar februaridag 2005 packar **Oskars Strods**, 23 år, väskan. Han är återigen på väg till jobb någonstans i Sverige, han vill inte säga var. Kristers, några månader gammal och 56 centimeter lång, tittar nyfiket på när pappa packar.

Oskars är rätt återhållsam med att visa känslor. Han packar lugnt och metodiskt, utan att avslöja vad som rör sig inombords. Men det är inte lätt att åka ifrån familjen, han kommer att sms:a till Kristers mamma, Zanda, varje dag, säger han.

Han har vant sig vid att tjäna lite mer än han kan göra i Lettland. Det började när han hoppat av den fyraåriga byggtutbildningen efter andra året. Det var 2004 och han fick erbjuda om jobb på Laval un Partneri.

Nu packar han igen. Den här gången ska några månaders byggjobb på andra sidan Östersjön bidra till en lägenhet hemma i Riga. En sådan kostar 650 000 kronor.

– Om jag kan få ett jobb med anställningsbevis så kan jag få lån till bostad. Det är ett sådant jobb jag vill ha men de är svåra att hitta, säger han.

Alltså tar han det som erbjuds. Önskemålet om en egen lägenhet är en stark drivkraft. Familjen bor nu i ett rum hemma hos Oskars farmor. Det lilla rummet innehåller hela hushållet – bäddsoffa, barnsäng, skötbord, tv, dator på skrivbordet.

– Farmor har naturligtvis lovat att vi får ta över den här lägenheten efter henne. Men vi vill ha något eget nu, gärna här i området, säger Oskars.

Huset på Palangasgatan, söder om floden Daugava, är byggt på 1970-talet. Det är ett

flerbostadshus med fem våningar i vitgrått tegel. Flera likadana hus omger en öppen yta där dagis, skola, lekplats och sopstation ryms utan att det ändå känns särskilt trångt.

Det är ett typiskt bostadskvarter för sin tid.

Ritbordets storslagna vision kan anas. Men det förvridna metallskelettet på lekplatsens gungställning, sophögarna och husens fuktskador berättar att visionen inte riktigt klarade mötet med verkligheten.

Här växte Oskars upp under de sista åren av sovjetisk ockupation.

Den tiden minns han inte så mycket av. Skolåren är utflyttade ur minnet i samma takt som de gamla klasskamraterna har försvunnit från området.

I stället är det med den nya tidens målmedvetenhet som han nu ger sig av från Kristers och Zanda.

– Först kommer lägenheten, sedan vill jag starta eget, en mindre byggfirma eller en bilverkstad, säger han.

Den nya tiden erbjuder möjligheter. Det går att lyckas, den som är frisk, stark och har kontakter kan tjäna mycket pengar. Oskars har skaffat sig råd att köpa en Audi från 1999. Med den kan han trängas med spårvagnar och stadsjeepar på gatorna i Riga utan att skämmas.

Det som hotar den som inte lyckas är lika påtagligt som den lyxiga bilparken i Riga. Det är inte ens nödvändigt att vifta med arbetslöshetsstatistik eller inkomstskillnader. Det räcker med ett besök i de slitna lägenheterna inne i husen på Palangasgatan. De påminner sina innevanare om att det gäller att inte slappna av. Efter bilen är det dags att få ihop till en ny lägenhet.

Det går att tjäna pengar i Lettland om man är ung, frisk och har kontakter.

– Livet är jobb, ständigt jobb, säger Oskars, som för det mesta har tre arbeten på gång samtidigt och på så sätt drog in 250 000 kronor efter skatt 2005.

Det märks att allt fler får råd att efterfråga nya bostäder.

Det byggs som aldrig tidigare. Bygglönerna har ökat med runt 30 procent, från drygt 25 kronor per timme hösten 2004, till nästan 40 kronor per timme nu, berättar Oskars.

Men det räcker inte för Oskars. Dels har han vant sig vid att tjäna mer och dels finns de lettiska byggjobben framför allt på privata husbyggen.

Där är minst tre av fyra jobb svartjobb utan anställningsbevis.

Mer och säkrare pengar finns att tjäna till exempel i Sverige. Där kan han få mellan 70 och 100 kronor per timme i lön. Om uppdragsgivaren betalar mat och bostad så

VINNARE/ FÖRLORARE

➔ Oskars Strods gick miste om cirka 30 000 kronor i inkomst i och med att Laval drog sig ur Sverige. Han kunde hitta ersättningsjobb.

Effekt på sikt: Europas fackliga organisationer befarar att en förlust för Byggnads i målet kan innebära att lönerna sjunker i väst. En sådan dom kan ge en kortsiktig vinst för de nya EU-ländernas byggnadsarbetare, men betyder en förlust på längre sikt.

blir förtjänsten mer än dubbelt upp mot byggjobb hemma.

– Det viktiga är att hitta en seriös arbetsgivare, säger Oskars.

Hans definition av seriös är att man ska få ut rätt lön i rätt tid.

Det var sådana förhoppningar som fick honom att ta jobb på Laval un Partneri 2004.

– Jag fick en fråga av en bekant, säger han.

– Han hade varit på Lavals jobb på amerikanska ambassaden i Stockholm

Oskars dröm är en egen lägenhet här på Palangasgatan i Riga.

och berättade att företaget betalade det de skulle i rätt tid.

Oskars trivdes på Laval. Det var ett bra jobb, om än lite oorganiserat ibland, säger han.

Han var på flera av företagets byggen, mest i Djursholm, men också en hel del i Vaxholm.

Och han var en lojal anställd. När Byggnadsarbetaren träffade honom en mörk decemberkväll 2004 ville han inte berätta om arbetsvillkoren.

Mer pressad höll han fast vid företagets version, 13 600 kronor i månaden och 40 timmars arbetsvecka. Det skulle betyda en timlön på cirka 78 kronor per timme före skatt.

Han vill inte berätta om lönen nu heller. Att stå med namn och bild i en svensk tidning och tala om att lönen var 35 kronor i timmen (den lön som flera andra Laval-anställda berättat om) skulle kunna äventyra möjligheten

att tjäna ihop till lägenheten. Han nöjer sig med att säga att lönen var tillräckligt bra för att han skulle ta jobbet.

De jobbade 56 timmar i veckan, berättar han. Tio timmar måndag till fredag och sex timmar på lördagar. De bodde i Talby, i ett rätt isolerat, grått, putsat tvåvåningshus i närheten av Södertälje och åkte varje morgon till sina arbetsplatser i företagets bussar.

De blev varnade för att tala med svenska facket. Blir vi tvungna att betala mer än det ni får så förlorar ni jobbet, sade Laval till dem. Och chefen, Guntars Tiltins, blev nervös över att Oskars hade träffat journalister.

– Han var väldigt orolig för vad jag hade sagt, säger Oskars.

Det var cheferna på Laval som fick honom att gå med i lettiska facket. Facket står annars inte särskilt högt i kurs i det post-sovje-

På marknaden i Riga kostar fyra kilo frukt lika mycket som ett kilo i Stockholm.

tiska Lettland och han tycker dessutom att de kunde ha hjälpt de Laval-anställda mer än de gjorde under blockaden. Till exempel genom att ordna ett gemensamt möte och förklara vad som gällde. Ett möte bara med svenska facket hade nog inte förändrat något, säger han.

Vad kände då Oskars när han åkte hem för att fira jul 2004?

Ilksa och besvikelse över att förlora jobbet var den tydligaste reaktionen. Det gällde både Oskars själv och hans arbetskamrater.

– Vi pratade mycket om det här och alla var besvikna. Men vi förstod också vad det handlade om för de svenska byggnadsarbetarna.

– För några år sedan kom många litauer till Lettland och pressade våra löner. Så vi känner igen situationen, men vi har inget fack som klarar att hejda det, säger han. ●

ÖVER 200 KRONOR SKILJER OSKARS OCH KENNETHS MATKASSAR

	Riga	Stockholm
Fläskkotletter, 1 kg	32:20	73:90
Kyckling, 1 kg	17:50	69:-
Kaffe, 1 kg	34:80	58:80
Ost, 1 kg Hushållsost	38:90	84:75
Matolja, 1 l	12:50	25:90
Spagetti, 1 kg	12:90	13:90
Bröd, 1 mörk limpa	5:40	23:90
Bröd, 1 ljus limpa	2:70	11:90
Margarin, 400 g	5:90	16:90
Lök, 1 kg	3:35	8:90
Potatis, 1 kg	1:60	7:90
Vitkål, 1 kg	2:70	9:90
Tomater, 1 kg	4:-	24:90
Äpplen, 1 kg	5:40	17:90
Läsk, 2 l	7:80	21:30
Totalt:	187:65	419:75

Varorna inköpta på marknaden vid centralstationen i Riga respektive på ICA i Tallkrogen utanför Stockholm.

Kommunen som valde lågpris

Om kommunen som förlorade på lågprisbyggande.

Vaxholms kommuns ljusa kommunhus, vid infarten till Vaxholm, sprättade kommunens tjänstemän fem kuvert, våren 2004. Kuverten innehöll anbud på en om- och tillbyggnad av Söderfjärdsskolan. Det lägsta kom från L&P Baltic Bygg AB.

Efter några kompletterande förfrågningar skrevs kontraktet på, den 1 juni. L&P fick uppdraget att genomföra en totalentreprenad för 25,1 miljoner kronor.

Handlingarna i ärendet tyder på att Vaxholms kommun kände en viss tveksamhet. Man förvissade sig om att företaget hade en svensktalande projektledare och skrev in att L&P måste teckna kollektivavtal med en svensk fackförening.

– Men det skilde ju 2 miljoner i pris till tvåan NCC, säger Roland Karlsson, projektledare på kommunens tekniska enhet.

Det var mer folk på Laval-bygget än normalt och metodvalen krävde mycket arbetskraft. Det märkte inte Roland Karlsson så mycket av, utom vid ett tillfälle.

– Jag var ju inte där dagligen så jag tänkte inte på det. Men de skulle handschakta för dräneringen. Det sade de när vi frågade varför de inte lagt ner dränering innan de göt plattan, minns han.

Annars tycker han att de ansträngde sig, men var lite taffliga. L&P hade svårt att komma i gång, handlingarna kom inte fram i tid från Lettland. Mot slutet var projektet försenat med tio veckor.

VINNARE/ FÖRLORARE

● **Kostade Vaxholms kommun** cirka 500 000 kronor mer än beräknat och förseningen innebar problem eftersom skolan inte blev helt klar till terminsstarten hösten 2005.

Twisten om kollektivavtal förvärrade förseningen. Trots det vågade inte kommunen pröva sin klausul om kollektivavtal. Man valde i stället att lösa L&P från kontraktet i en överenskommelse, den 4 februari 2005. Då hade jobbet legat nere helt sedan före jul.

L&P fick nästan 5,3 miljoner kronor för det de gjort. Ungefär en halv miljon av det var för jobb som utförts av underentreprenörer.

Söderfjärdsskolan byggdes klar av NCC. Skolan kom igång vid terminsstarten på hösten 2005 som planerat, men NCC hade då en del jobb kvar.

– Vi förlorade inte så mycket, kanske en halv miljon, säger Roland Karlsson. ●

En förhandling som alla andra...

Om två fack som blundar för byggjobbens gränslöshet.

Lars-Göran Bromander, ombudsman med ansvar för avtalsteckning på **Byggnads** avdelning i Stockholm, Byggettan, fick ett tips i juni 2004. En lettisk firma hade fått uppdraget att bygga skola i Vaxholm.

Hos det lettiska byggfacket, **Latvijas Celetnieku Arodbiedrība (LCA)**, hade man då ingen aning om vad som var på gång.

– Om Byggnads tagit kontakt hade allt det här kunnat undvikas, säger Mara Tomsone, ordförande för 4 000 lettiska byggnadsarbetare som är med i LCA. De är knappt 20 procent av yrkeskåren.

Men på Byggettan med drygt 14 000 medlemmar, cirka 80 procent av byggnadsarbetarna i Stockholm, såg man ärendet som vilken avtalsteckning som helst. Lars-Göran Bromander, som träffade Laval tre gånger i juni, tyckte att de första kontakterna var positiva och när han kollade med avtalsregistret fick han träff, Laval un Partneri hade haft ett hängavtal tidigare.

Avtalet gällde en skola på Ekerö. Lönen sattes till 130 kronor per timme.

Avtalet följde ett mönster som går igen i de avtalsteckningar som Byggnadsarbetaren tagit del av. Bygg-Ettan får ett tips och kontaktar arbetsgivaren som redovisar antal anställda, registreringsbevis, eventuell F-skattsedel och momsregistrering per fax eller post.

Sedan träffas man, oftast hos Byggnads i

Solna, och skriver på ett standarddokument där den överenskomna lönen ingår.

Lönenivån är nästan alltid klar när avtalet undertecknas, tvärtemot vad Byggnads hävdar. Förklaringen är att arbetsgivaren

vill veta vad avtalet kostar när hon eller han skriver på, enligt både ombudsmän och hängavtalsbundna företagare som Byggnadsarbetaren talar med.

Men tillbaka till Vaxholmsbygget, som började skilja sig från andra hängavtalsförhandlingar i juli.

– Vi träffade Laval på nytt i juli, då jag var på semester. Lars Holmström tog över och då hade Laval anlitat

en advokat, Martin Agell. Det är ovanligt med advokater, de brukar inte kunna särskilt mycket om avtal men vill ändå briljera lite, säger Bromander.

Från julimötet dröjde det in i september till nästa förhandling. Lavals representant i Sverige var på OS i Aten. Under tiden kontaktade Laval det lettiska facket, LCA.

VINNARE/ FÖRLORARE

➕ **LCA** fick tack vare 37 nya medlemmar cirka 25 000 kronor i utökade inkomster under 2004.

➖ **Byggnads** förlorade 25 000-50 000 kronor i granskningsersättning.

Effekt på sikt: LCA förlorade i prestige. Byggnads tar en betydande ekonomisk risk i den rättsliga prövningen och drabbas hårt ekonomiskt av en eventuell förlust.

– De ville teckna ett företagsavtal eftersom de inte är med i någon arbetsgivarorganisation. Vi har ett 70-tal sådana avtal, berättar Mara Tomsone.

Hon skrev på avtalet den 14 september, utan att veta att Laval tänkte använda avtalet i Sverige. Resultatet blev lite bättre än normalt och hon gladdes åt 37 nya medlemmar.

En dag senare åkte ombudsmännen Lars-Göran Bromander och Lars Holmström från kontoret i Solna till Elmsells advokatbyrå i Stockholm. Martin Agell ville skriva protokoll, i normalfallen brukar Byggnads ha den uppgiften.

– Advokaten började med att säga att man var förhindrad att teckna avtal med Byggnads eftersom man hade ett lettiskt avtal. Därefter följde ett resonemang om villkor om man ändå skulle teckna avtal. 109 kronor per timme nämndes som en hypotetisk möjlighet om de kunde slippa en del ersättningar för försäkringar och annat som normalt ingår.

Bromander och Holmström sade nej och gjorde klart att vid tidlön var Byggettans krav 145 kronor per timme.

Det kravet har hamnat i fokus. Lavals advokater hävdar att det var orimligt högt och ett villkor för Byggettans avtalssignatur.

Det har också påståtts att kravet var satt så högt eftersom Byggnads ville köra ut letterna.

Lars-Göran Bromander tycker att det där är konspirationsteorier. Han visar på lönestatistik som visar att trä- och betongarbetare på hängavtalsföretag tjänade ungefär den summan under hösten 2004. Och han var öppen för fortsatta förhandlingar, säger han. Men förhandlandet slutade där, den 15 september. Efter en resultatlös medling blev det blockad.

Mara Tomsone säger nu att LCA inte alls hade betraktat det som ett brott mot det lettiska avtalet att teckna svenskt kollektivavtal.

– Det står att EU:s utstationeringsdirektiv ska följas. Och avsnittet om att företaget

Mara Tomsone, ordförande i det lettiska byggfacket, LCA.

”Om Byggnads tagit kontakt med oss hade allt det här kunnat undvikas.”

inte får teckna andra avtal är till för att förhindra avtal med sämre villkor, till exempel i Ryssland, säger hon.

Hennes uppfattning är att det som hände i Vaxholm visar att det behövs mer konkret samarbete mellan LCA och Byggnads. Det behövs för att säkra rättvisa löner både i Lettland och Sverige. ●

”LÅTER VI DET SÅ *rasar* DET F

Om en lagbas som inte skäms för det han varit med om att bygga.

HÄR RASA ORT ”

KENNETH

Kenneth Sjölund, till vänster, på nya projektet, ett kontorshus i Sundbyberg.

Kvart över sex varje morgon går **Kenneth Sjölund**, 54 år, ut bland sex- och sjukvårdshusen i mörkt rött och ljus gult tegel på Frösundaområdet. Då har han redan satt på kaffe åt arbetskamraterna. Han går sin morgonrunda, låser upp de blå containrarna och provlyfter kranarna. Allt ska vara förberett och klart när NCC-laget börjar arbeta kvart i sju.

Morgonrundan är Kenneth Sjölunds dagliga rutin. Han är betonglagbas. Det betyder att hans arbetskamrater valt honom till lagledare och till att vara deras röst i kontakterna med arbetsgivaren NCC.

Han har nått ungefär så långt man kan i karriär i byggbranschen om man inte vill byta ut blåstället. Kenneth är både medveten om och nöjd med sin roll, på ett tryggt, självmedvetet vis. Han trivs, har aldrig funderat på att byta jobb under sina drygt 35 år i byggsvängen.

Han och hustrun Anita bor i en hyreslägenhet i Tallkrogen, söder om Söder i Stockholm. Där har två barn sett till att han inte haft fritidsproblem de senaste 20 åren. Nu, när de vuxit upp, har han börjat med golf. Det är en

gammal dröm som han nu fått tid med. Med 28 i handikapp har han en del att jobba på.

När Kenneth ska förklara varför han åkte till Vaxholm på luciamorgonen 2004, för att delta i blockadvakten vid Laval un Partneris skolbygge, har han svaret färdigformulerat.

– Det har tagit oss 40 till 50 år att få det så som vi har det i dag. Och vi får strida för att behålla det i varje avtalsrörelse. Börjar vi låta det här rasa så rasar det fort. Det tänker vi inte göra, säger han.

I bilen på väg till Vaxholm pratade Kenneth och en kompis, som han hämtat upp i Bergshamra, om hur viktigt det är att stoppa lönedumpning. De funderade över hur många byggnadsarbetare de skulle bli utanför Söderfjärdsskolan. När de kom fram blev de förvånade över att de var så få. Men han tycker inte att det var konstigt att ombudsmän från Byggettan och andra byggfack i Stockholm var där.

– De är anställda av oss för att bevaka våra intressen. Vi betalar deras lön så det är klart att de skulle vara där, säger han.

Han visste inte särskilt mycket om den kon-

Kenneth säger vi när han argumenterar. "Det är ju så. Det är vi som byggt det här."

flikt han deltog i. Han hade fått veta att Laval inte ville skriva avtal, det räckte. Att det var ett lettiskt företag spelade ingen roll för beslutet, säger han. Och han hade inga invändningar mot lönekravet, 145 kronor per timme.

– Jag tycker definitivt inte att det är för mycket. Jag vet ju precis var vi ska ligga på ackord.

Det handlar om byggjobbets ställning och status. Om yrkes stolthet, om självtillit nog för att tycka att man förtjänar en förhållandevis bra lön och om rätten att ha makt över det egna arbetet. Den annars kologne Kenneth blir engagerad när han tar sig an det här ämnet. Han lutar sig fram över det slitna skrivbordet i lagbaskontoret i Frösunda.

Han vill förklara vad det var han försvarade där, utanför grindarna till skolbygget.

– Som byggnadsarbetare har jag en bra lön som jag kan påverka genom att tillsammans med mina arbetskamrater planera och genomföra jobbet på ett rationellt sätt. Lagsystemet gör att vi kan påverka våra arbetsplatser redan på planeringsbordet och vi styr själva över hur vi bedriver arbetet. Grunden för det här är kollektivavtalet.

VINNARE/ FÖRLORARE

⊕ Kenneth Sjölund påverkas inte direkt.

Effekt på sikt: Har ett betydande ekonomiskt intresse av att facket kan motverka lönedumpning.

Förlorar cirka 2 500 kronor på ett år, efter skatt, på en procents lönesänkning.

Riskerar också att förlora inflytande och en statussänkning av byggjobbet, till mer genomsnittlig europeisk nivå.

– Det här är inget vi fått gratis. Det har vi jobbat hårt för och det har tagit tid.

Men solidariteten då? De lettiska byggnadsarbetarna var ju nöjda med att tjäna lite mer än de kunde göra hemma.

Jo, förklarar Kenneth, det är solidaritet med de nya EU-ländernas byggnadsarbetare, att se till att arbetsgivare inte tillåts utnyttja deras sämre förhandlingsläge. De har inte

tillräcklig makt själva att se till få svensk lön i Sverige. Men det är det de ska ha, lettisk lön räcker inte att leva på i Sverige.

Men visst finns det ett egenintresse. Både ett personligt, i form av oro för den egna privatekonomin, och ett kollektivt. Han skäms inte för att det var minst lika viktigt för hans

”Man varken behöver eller orkar svartjobba om man har ett fast jobb med den lön som vi har lyckats nå upp till.”

beslut. NCC betalar inte 172:40 kronor per timme (förtjänsten på ackord på Frösunda hösten 2004) för att de tycker att byggnadsarbetarna är duktiga. Kenneth är övertygad om att det är år av facklig kamp som gjort att lönen är så pass hög.

Det här är viktigt för Kenneth, det är en sida av problemet som han anser har fått för lite utrymme. Om EU-medlemskapet innebär att byggnadsarbetare inte har rätt att försvara lön, arbetsmiljö och inflytande, då tycker han att han blivit lurad.

I Kenneths familj finns en oro för att kriminella våldsverkare från öst ska reagera på att han står för sin medverkan i blockadvakten. Det är en rädsla byggd på medias bild av grannarna i Baltikum. Själv är han inte orolig, säger han. Och han förfaller inte heller på andra sätt till fördomsfullhet, storsvenskhet eller till förakt för de nya EU-medborgarna. Inte ens när han blir provocerad. Han är skolad, kunnig och rutinerad. Argumenten förefaller djupt kända och grundade i erfarenhet.

När Kenneth började sin byggkarriär var han snabb vänsterytter i fotbollens division tre i Fagersta. Facket kom in tidigt i bilden, mest för att en driftig och övertygande ordförande drog med honom. Det fackliga har aldrig haft någon direkt koppling till politiskt engagemang, det är en del av jobbet.

Så småningom satte en knäskada stopp för fotbollskarriären. Skadan har följt honom, precis som det fackliga intresset. Sex år efter entrén i byggsvängen flyttade han till Stockholm. Där mötte han och imponerades av systemet med starka lagbasar. Det dröjde inte så länge innan han blev andreman åt sin bas och på den vägen är det.

Nu har han rader med pärmar bakom ryggen i lagbaskontoret. Han plitar timmar i dagboken, beviljar ledigheter, går på plane-

ringsmöten och styr och ställer, närmast i en arbetsledarroll. Fast vald då, i medbestämmandegruppen på NCC. Och han försöker se till att arbeta på riktigt, ute på bygget, minst fyra timmar om dagen.

För tillfället håller han i uppbyggnaden av ett nytt arbetslag, till ett kontorshus i Sundbyberg. Han pendlar mellan det och slutklämmen på flerbostadskvarteren i det stora Frösundaområdet, där NCC byggt bostäder på egen mark sedan tidigt 1990-tal. Kenneth är stolt över området. Visar på flygbilder hur en hel stadsdel vuxit fram.

Det är den vita, storskaliga och öppna byggverksamheten som är hans hemmaplan. Han är medveten om att många inte haft samma framgång, konkurrensen om platserna har varit stenhård, inte minst under 1990-talets lågkonjunktur. En gång, någon gång för cirka 15 år sedan, fick han ett erbjudande om svartjobb. Han tackade nej.

– Jag har aldrig varit arbetslös, så jag har inte behövt ta svartjobb, säger han.

– Och förresten så varken behöver eller orkar man svartjobba om man har ett fast jobb med den lön som vi har lyckats nå upp till.

Också här hittar Kenneth stöd för att slå vakt om det han varit med om att bygga upp. Det gäller att hålla oseriösa verksamheter borta. Om det handlar om svartjobb eller utnyttjande av låglönearbetare spelar mindre roll. Båda hotar ordningen, den ordning som han har byggt sitt liv på. ●

SÅ MYCKET KOSTAR VARDAGEN FÖR OSKARS OCH KENNETH

	Riga	Stockholm
Dagstidning (Diena, DN)	4:-	15:-
Bensin, 1 l 95-oktan blyfri	8:15	11:39
Hyra, faktiskt mån.kostn.	800:-	7 400:-

Tallkrogen, april 2006.

Byggbolaget såg avgiften som muta

Om den stora förloraren i Vaxholm, ett matvaruföretag som erbjöd sig att bygga en svensk skola till lettiska priser.

Laval un Partneris skylt sitter på ett vackert putsat hus i två våningar på Nometnugatan i Riga. I huset driver Guntars Tiltins, Laval's ägare, en restaurang och en affär.

Det är Laval's basverksamhet. Nu, våren 2006, tyder det mesta på att det också är det som återstår av företaget, som under några år hade ambitionen att etablera sig som byggföretag i Sverige.

Vi vet inte säkert, ingen från Laval vill berätta om hur företaget påverkades av det som hände under sommaren och hösten 2004. Så berättelsen om bolaget som fått ge namn åt ett mål i EG-domstolen blir en konstruktion. Den bygger på berättelser från anställda och från andra som lärt känna bolaget.

Äventyret började med att Laval vann en anbudstävling som gällde vinterträdgård och gästterass på den amerikanska ambassaden i Stockholm. Jobbet utfördes under 2000 och visade att det gick att tjäna pengar på att bygga i Sverige.

I november 2001 skaffade Guntars Tiltins och partnern Ilgvars Jegorovs ett svenskt bolag, L&P Baltic Bygg, som skulle vara kontraktspart med svenska kunder. Kontrakt mellan Laval och L&P visar att Laval skulle hyra ut arbetskraft, maskiner och inventarier till L&P. Priset för arbetskraft var mellan 200 och 130 kronor per timme.

Kunder som Schweiz och Österrikes ambassader samt Ekerö kommun gav en omsättning på drygt 20 miljoner i L&P under räkenskapsåret 2002 till 2003.

VINNARE/ FÖRLORARE

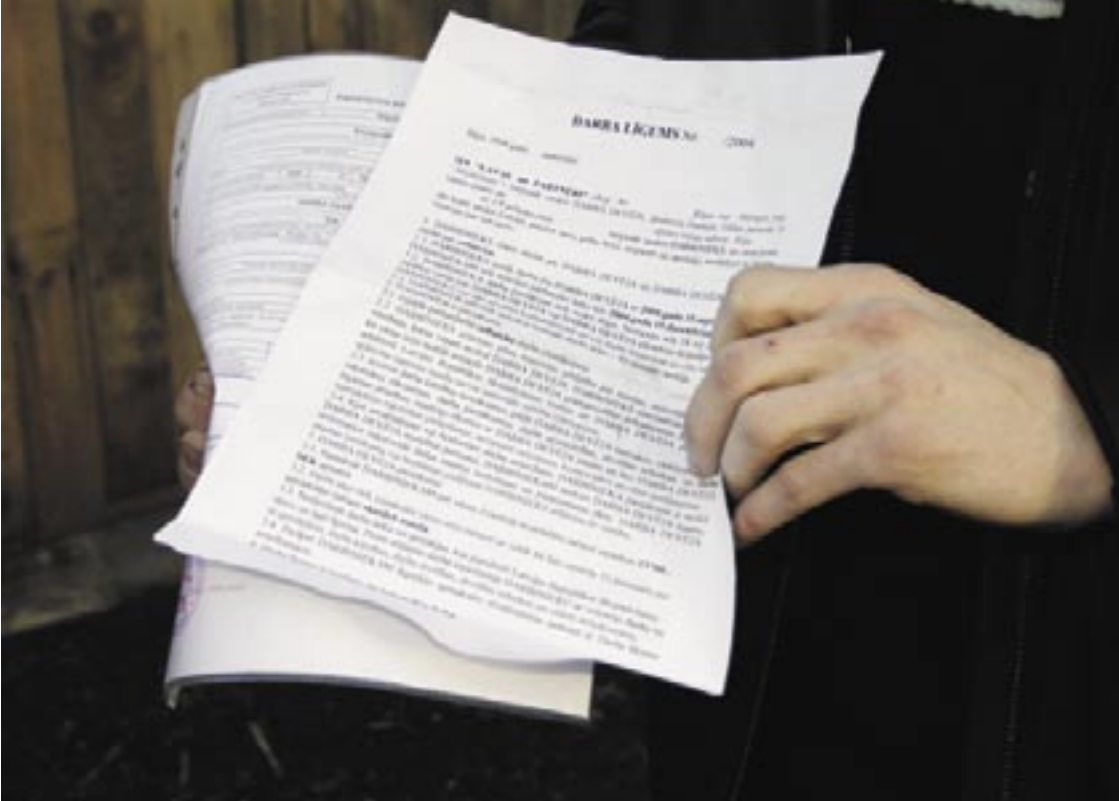
● **Konfliktens stora förlorare. L&P ansökte om konkurs i mars 2005 och Laval gjorde sannolikt en miljonförlust på att inte kunna hyra ut den tekniska utrustning man investerat i. Skatteverket (-3,4 miljoner kronor) och flera mindre fordringsägare i L&P:s konkurs är andra förlorare.**

Affärsidén var att köpa så mycket som möjligt till lettiska priser. Det gällde allt från projektering till utrustning. Viktigast i kalkylen var priset för arbetskraft.

Med de priser som gällde 2004 såg den delen av kalkylen ut så här: för en timmes byggarbete betalade Laval totalt, inklusive skatt och sociala avgifter, cirka 50 kronor. Av de 50 kronorna gick cirka 35 kronor till nettolön, efter skatt, till de anställda. Det var tio kronor över

lettiskt genomsnitt och man fick relativt nöjda anställda.

Företagets lettiska minibussar transporterade arbetarna, från och till förläggningen

En anställd visar, i januari 2005, sitt falska kontrakt och ett skattebesked från Laval.

i Talby, norr om Södertälje, som man hyrde av en exillettisk förening. Maten transporterades från Lettland och tillagades av företagets egen kökspersonal. Allt till en kostnad av max 50 kronor per timme.

På så sätt kunde Laval pressa den totala kostnaden för arbetskraft till högst 100 kronor per timme. Därmed kunde man ha dubbel bemanning jämfört med en svensk konkurrent och ändå ligga på ett lägre pris än svenska byggföretag.

På ombyggnaden av Birkaskolan, 2002, mötte Laval för första gången det svenska facket. Man såg det som ytterligare ett exempel på svensk byråkrati. Flera har beskrivit att företaget tyckte att ersättningarna för lönegranskning, försäkringar med mera, som skulle betalas in i förskott, var att betrakta som en ren muta.

Fackets närvaro, med avgifter och hot om lönekontroll, var ändå skäl nog för Laval att

vidta en del åtgärder när man fick 25-miljonersentreprenaden i Vaxholm. Ett falskt kontrakt utarbetades. Där stod det att lönen var 13 700 kronor per månad och arbetstiden 40 timmar per vecka. (Av någon anledning skiljer det 100 kornor mellan kontraktet och Lavals uppgift i AD). De som skrev på fick veta att kontraktet inte var på riktigt.

Och så vände Laval sig till en svensk advokat, Anders Elmér, för att få hjälp att hantera kravet på svenskt kollektivavtal.

Strategin misslyckades. Laval tvingades lämna Vaxholm och en entreprenad i Djursholm ofärdiga. Allt tyder på att Lavals intresse i det juridiska efterspelet upphörde när arbetsdomstolen i december beslutade att blockaden fick fortsätta.

Nu har Jekabs Kalnins, som var med i ledningen för bygget i Vaxholm, och Regina Purva, Lavals företrädare i Sverige, startat en ny verksamhet, företaget Omren AB som ägnar sig åt byggverksamhet. ●

Anders Elmérs far, Birger, var spionchef på 1960-talet. Han bidrog till att Anders blev s-politiker och reservofficer. Militären gillar han fortfarande men inte socialdemokraterna, som han tycker har blivit en konservativ kraft som står i vägen för förändring.

Matchen fortsätter i Luxemburg

Om två advokater som driver sina hjärtefrågor.

Ovanligt många åhörare gick in genom den tunga domstolsporten på Stora Nygatan 2 i Stockholm. Det var strax före jul 2004 och några hade passat på att köpa julklappar på vägen genom Gamla Stan, till arbetsdomstolen (AD).

Nu skulle det avgöras om Byggnads stridsåtgärder mot Laval un Partneri fick fortsätta.

De sju ledamöterna i domstolen och sekreteraren tog plats, publikens sorl tystnade och så var det dags för advokaterna Peter Kindblom och Anders Elmér att äntra ringen för första ronden.

Den återhållsamma, saklige, ibland lätt sarkastiske **Peter Kindblom**, 55 år, från Lindhs, företrädde Byggnads. Av födsel och ohejdad vana skulle man kunna säga eftersom han går i sin fars, Olle Kindbloms, fotspår som Byggnads advokat.

– Det är klart att mitt hjärta klappar för Byggnads, jag har ju genom åren lärt känna flera ombudsmän som vänner. Men när jag företrädde Byggnads vill jag se till medlemsnytta och till sakfrågor i första hand, säger han.

I Laval-målet är det kollektivavtalet och fackets möjlighet att skydda det med konflikt om så behövs som är medlemsnyttan.

Anders Elmér, 59 år, från Elmsells, som företrädde Laval, är mer känsloladdad, argumenterande och yvig.

– Jag tror att jag är känd för att vara väl-

digt engagerad i de mål jag driver, säger han.

Han är en övertygad vän av helt fri rörlighet över nationsgränserna i EU. En övertygelse han tror att han har nytta av i Laval-målet.

Rond 1: går till Kindblom, trots Elmers övertygelse. AD beslutade att den fackliga blockaden kunde fortsätta i avvaktan på dom.

VINNARE/ FÖRLORARE

Prövningen av målet ger miljoninkomster till Elmsells advokatbyrå HB, Lindh DLA Nordic KB och till LO-TCO Rättsskydd AB.

Då, i december 2004, hade Peter Kindblom precis satt sig in i ärendet. När han kom in hade konflikten redan vuxit sig stor.

– Jag läste om blockaden i tidningen, i november, innan jag

blev tillfrågad inför ett medlingsmöte mellan parterna, berättar han.

Vid medlingsmötet, den 1 december, erbjöd Byggnads Laval un Partneri att teckna ett avtal, utan det lönekrav på 145 kronor per timme som Byggnads avdelning lagt fram i september.

Där kan advokat Kindbloms hand spåras. Han kan byggbranschens avtalssystem som bygger på att man löneförhandlar på arbetsplatser som redan omfattas av avtal. Det betyder att konfliktåtgärder normalt är förbjudna i löneförhandlingar. Men han

vill tona ner betydelsen av det tidiga lönekravet.

– Det vi tycker är viktigt att visa är att Byggnads inte diskriminerat Laval. De har mött precis samma krav som andra arbetsgivare.

Anders Elmér var med under själva upptrappningen av konflikten. Hans byrå, Elmszell, med arbetsrätt som specialitet och arbetsgivare som dominerande kunder, blev kontaktad av Laval tidigt i juli.

– Det var inget avvikande när det dök upp. En klient behövde hjälp eftersom de upplevde att Byggnads krav var ett hinder för dem när de ville nå sitt mål, att bygga klart Söderfjärdsskolan.

Anders Elmér berättar att man under sensommaren provade olika förslag och räknade på var företagets smärtgräns för kostnaden för ett avtal låg.

Det finns en misstanke om att något annat planerades på Elmszells. Misstanken handlar om Lex Britannia, en regel i medbestämmandelagen som tillåter fackliga stridsåtgärder som påtryckning för att ersätta ett utländskt kollektivavtal med ett annat avtal. Regeln är omtvistad. En del lagkloka anser att den kan uppfattas som diskriminerande och strida mot EG-rätten.

En expert på arbetsrätt har berättat att en av Elmszells medarbetare (dock ej Anders Elmér) kontaktade honom i augusti. Ärendet var att få en bedömning av om exemplet Laval kunde vara ett bra fall för att pröva Lex Britannia.

Inom Byggnads tycker man sig se en plan som syftar till prövning av Lex Britannia när Laval i september 2004 plötsligt ville teckna avtal med det lettiska byggfacket. Laval har haft byggverksamhet i Lettland länge utan att se någon anledning teckna avtal. Men ett sådant behövs för att pröva Lex Britannia, som förutsätter en undanträngning av ett utländskt avtal.

Anders Elmér blir upprörd över misstanken. Han slår med handen i bordet för att ge tyngd åt sitt försvar.

– Det är befängd. Vi har inga andra in-

**Peter Kindblom
går i pappa Olles
fotspår som Bygg-
nads advokat,
bland annat i ar-
betsdomstolen.**

tressen än att hjälpa vår klient. Självklart förbereder vi oss genom att undersöka olika vägar, vi kan ju det här så vi talade förstås om Lex Britannia.

Efter AD:s beslut i december kunde inte Laval un Partneri klara rättegångskostnaden längre. Svenskt Näringsliv, som länge varit uttalad motståndare till Lex Britannia, tog över. Men för Anders Elmér är det fortfarande Laval som är klienten även om de inte har så mycket kontakt längre.

– Vill Svenskt Näringsliv betala, så fine, men vi tar inte order från dem, säger han.

Rond 2: till Elmér. I april 2005 beslutade AD att fråga EG-domstolen om råd. Två frågor vill AD ha utredda. De är rätt komplicerade (se fakta om EG-domstolen), men handlar egentligen mer om EU:s syn på svensk lag än om blockaden i Vaxholm.

Rond 3: avgörs i Luxemburg. Här krävs

det mer uthållighet än slagfärdighet. Processen tar tid.

Just nu översätts advokaternas tjocka, tätskrivna inlagor. Där har Peter Kindblom och Anders Elmér givit sina klienters bild av vad som hände i Vaxholm.

– Det är bara inlagorna som översätts och då försöker man trycka in så mycket som möjligt, säger Anders Elmér.

Rond 4: börjar troligen 2008, när EG-domstolen sagt sitt. Då ska AD, med hjälp av svaren på frågorna, utse en segrare i Laval-målet.

Så länge matchen pågår kommer det att gå åt många advokattimmar. Byggnads betalar 1 800 kronor per timme till Lindhs, Elmér vill inte redovisa sin taxa. ●

Fotnot: Laval företräds även av advokat Martin Agell. På den fackliga sidan företräder Dan Holke Elektrikerna (som också blockerade Laval). Under prövningen i EG-domstolen deltar också Ulf Öberg, sakkunnig på EG-rätt, på arbetstagsidan.

April-
nov.
2005

Så hanteras Laval-målet i EG-domstolen:

- I april 2005 beslutade arbetsdomstolen (AD) att ta hjälp av EG-domstolen för att kunna avgöra Laval-målet.
- I september 2005 hade AD, med hjälp av Laval och Byggnads, formulerat två frågor till EG-domstolen (i korthet):
Fråga A: Är det okej att blockera ett företag för att få fram ett avtal trots att det inte finns någon lag om minimilön eller motsvarande i Sverige?
Fråga B: Är Lex Britannia, som tillåter blockad mot utländska företag för att få fram avtal även om företaget har kollektivavtal i hemlandet, okej enligt EU:s regler?
- När ärendet, mål C-341/05, hade registrerats utsåg domstolen en generaladvokat och bad medlemsländerna, kommissionen (EU:s regering) och parterna att komma in med inlagor där de ger sin syn på frågorna.
- Den 15 november 2005 avslag EG-domstolen AD:s begäran om snabbt svar. Det betyder att besked kommer tidigast hösten 2007, troligen 2008.

2006-
2008

- I februari 2006 var parternas inlagor på plats. Nu översätts de till domstolens språk, franska, och till AD:s språk, svenska.
- Generaladvokaten sammanställer en mapp med en sammanfattning av målet som parterna får tillfälle att komplettera vid ett så kallat rättsmöte hos domstolen, på Konrad Adenauergatan i Luxemburg.
- Generaladvokaten skriver ett utlåtande som blir offentligt när det delas till de domare som ska avgöra ärendet.
- När EG-domstolen svarat på frågorna fortsätter AD:s behandling av Laval-ärendet.

Källa: Gitte Stadler, EG-domstolen

”Oskars är ju en resonabel kille”, säger Kenneth Sjölund.

KENNETH OCH OSKARS TAREN *fika* I VAXHOLM

Samtal mellan två byggnadsarbetare som står för det de gjort, men ändå är rätt överens.

”Jag tror att jag går med i facket”, säger Oskars Strods, efter en fika med Kenneth.

Med var sin kopp kaffe framför sig, medan tv:n visar när Sverige tar två guld i OS i Turin, får en Laval-anställd och en blockadvakt chansen att prata med varandra. Oskars Strods har tagit bilen upp från Östergötland, där han jobbar några månader. Kenneth Sjölund har tagit en paus från lagbasjobbet på NCC i Frösunda.

Samtalet går lite trögt, kanske mest på grund av att det måste passera en tolk. Men bandspelaren är på så det är bara att lyssna.

Oskars: Vad tycker du om Laval?

Kenneth: Jag vet inte så mycket om företaget, men sättet som de försökte etablera sig på i Sverige var inte okej, utan att teckna kollektivavtal. Men vad tycker du om Byggnads?

O: Allmänt sett tycker jag att de försvarar sina medlemmars intresse. Jag tror inte att facket i Lettland bryr sig lika mycket om oss.

”Jag tycker att svenskarna är lite bekväma av sig som inte vill arbeta mer.”

K: Men då måste ni byggnadsarbetare bygga upp ert fack på samma sätt som vi har gjort.

O: Det tar tid.

K: Ja, det tog 50 år för oss.

O: Det finns många som har lägre löner än vad vi hade. Vad gör ni åt det?

K: Alla som arbetar i Sverige ska ha svenska löner. Vi har lyckats få upp våra löner på en bra nivå och vi tänker inte tillåta att det raseras av billigare utländsk arbetskraft. Du och dina kompisar får gärna komma hit och jobba, men då ska ni ha svensk lön. Skulle du inte vilja ha det?

O: Laval skulle nog ha kunnat betala mer, men då hade vi fått ordna allt själva med mat, resor och boende och det hade jag tyckt var sämre.

K: Det är sådant som inte ska dras från lönen även om de betalar. Det är traktamente eller gratis boende som gäller.

O: Arbetar du 40 timmar i veckan?

K: Ja.

O: Vill du inte jobba mer?

K: Nej, vi har en så pass hög lön att vi inte behöver jobba så mycket att vi sliter ut oss i förtid. Och så vill jag hinna ägna mig åt andra saker som jag tycker är viktiga i livet, som familjen.

O: Hos oss är det nog så att de flesta skulle vilja jobba mer än 40 timmar, för att få ut så mycket pengar som möjligt. Särskilt när man är utomlands och jobbar. Jag tycker att svenskarna är lite bekväma av sig som inte vill arbeta mer. Den svenske elektrikern i Djursholm stod mest och pratade i telefon hela dagarna.

K: Jag tror inte det handlar om arbetstidens längd eller om hur mycket man springer. Det handlar om hur man planerar och driver jobbet. Vi har nog färre gubbar på ett bygge i Sverige jämfört med vad det är på ett likadant i Lettland.

O: Jag vet inte det, kanske.

Oskars frågar och Kenneth förklarar de svenska byggenas lagarbete, med inflytande över hur jobbet planeras och om ackordssystem som ger möjlighet att påverka lönen. Oskars tror att det där skulle vara svårt att använda i Lettland, där blir byggena sällan klara i tid, säger han.

Men hur ska de undvika att ställas emot varandra igen?

O: Företagen ska teckna avtal, det tycker jag. Och har man bestämt sig för att flytta hit så ska man gå med i facket. Men jag vill, i alla fall än så länge, bo kvar i Lettland och då räcker det ju med en lön som är lägre. Och jag vill att arbetsgivaren ska ordna bostad och betala resor.

Men jag vill naturligtvis också ha högre

lön, svensk lön i Sverige skulle jag inte säga nej till.

K: Jag läste att det fattas arbetskraft i Baltikum och att vitryssar arbetar där nu eftersom balterna åker till England och Irland. Så kan man ju inte ha det? Hur tycker du att ni ska lösa det?

O: Det blir nog alltid så runt en gräns där lönen är mycket lägre på ena sidan än på andra sidan.

K: Men då måste ni ju gå samman och bli starkare som grupp. Om du jobbar på ett bygge med tio man och du går till chefen och kräver högre lön så säger han nej och du får sparken. Men om ni är överens alla tio och går till chefen så får ni högre lön. Han sparkar inte alla tio. Det enda som hade hänt om ni hade gjort så på skolbygget är att cheferna hade fått mindre pengar.

O: Lätt att säga, svårare att göra.

K: Ja det tog tid för oss, men det innebär också att vi är rädda om det nu när vi nått hit.

O: Vad skulle du säga om du blev erbjuden jobb i Polen med en lön som är 3 till 4 gånger högre än det du tjänar hemma?

K: Det skulle jag förstås ta, det är ju alltid lockande att tjäna mer. Och det är många svenskar som åkt utomlands och jobbat genom åren även om jag aldrig behövt göra det själv. Så jag är inte alls emot att man jobbar i andra länder eller att andra jobbar här. Bara det är samma villkor som gäller. Om facket i Polen tycker att jag dumpar deras löner så skulle jag ju inte ta det.

O: Jag förstår det. Men det finns alltid de som åker på svartjobb. Kan jag söka jobb i ett svenskt företag, hos er i NCC till exempel?

K: Visst kan du det.

O: Men ska jag söka jobb först eller ska jag gå med i facket först?

K: (skratt) Du ska gå med i facket först. Du åker bara till Solna eller så kan jag komma till dig på jobbet så ordnar vi det. Är du orolig för vad som skulle hända om du gick med i facket?

O: Nej, men jag skulle behöva hjälp med att hitta jobb. ●